

**“BİLGİ TOPLUMU VE MEDYA” BAŞLIKLİ 10. FASILIN
TÜRKİYE’NİN “MÜZAKERE POZİSYON BELGESİ”NE İLİŞKİN
TÜSİAD GÖRÜŞÜ**

A) Genel Tutum

Daha önce Avrupa Birliği’ne aday ülkelerle yürütölen üyelik müzakerelerinde “Bilgi Toplumu ve Medya” faslı “Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri” başlığı altında yürütölmüş, “Medya” ile ilgili konular “Költür ve Görsel-İşitsel Politika” faslında göröşölmüştür. Genel kuralların řu anda uygulamada olduğu, pek çok konunun hukuki bir yaptırım arz etmediğı, ilgili bazı konuların (elektronik ticaret, fikri haklar vb) diğör fasıllarda ele alındığı fasılda, Avrupa Birliği ölkelerini bilişim teknolojilerinin kullanımı açısından üst sıralara taşımak amaçlanmaktadır. Yenilenen Lizbon Stratejisi’nin temel konularından biri olan *i2010* stratejisinin hedefleri de bu fasıl içerisinde yer almaktadır. İnovasyon ve araştırmaya yatırımın artması, kamu hizmetlerinin bilgi ve iletişim teknolojileriyle kolaylaştırılmasını sağlamak, KOBİ’lerin bu hizmetlerden daha geniş anlamda yararlanmasını teşvik etmek, hızlı ve güvenli elektronik iletişimi artırmak gibi AB’nin rekabet gücünü artıracak düzenlemeler de bu faslın dahilindedir.

Elektronik iletişim alanındaki müktesebat, telekomünikasyon hizmetlerinde ve ağlarında iç pazarın etkin ve adil bir şekilde işlemedi için düzenlemeler gerektirmekte, modern hizmetlerin kalitesinin ve mevcut sektördeki rekabetin geliştirilmesini, böylece tüketici çıkarlarının da korunmasını hedeflemektedir.

Avrupa Birliği’ne üye olan ölkeler, adaylık süreçlerinde, “Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri” alanında herhangi bir geçiş süreci veya istisna talebinde bulunmamışlardır. Ancak 2003 yılında, müzakerelerin sonuç raporunda, Polonya’ya üyelik öncesinde telekomünikasyon sektöründe arabağılantı ve küresel hizmetlerle ilgili düzenlemelerinin tamamlanması, Macaristan’a da telekomünikasyon sektöründe küresel hizmetler, numaralandırma ve lisanslama gibi konularda AB müktesebatına tam uyumlu hale gelmesi tavsiye edilmiştir.

Türkiye’nin, ‘bilgi toplumuna geçişini’ hedef alan stratejilerin ve programların uygulamaya konması, bu konudaki hassasiyetin ve sahiplenmenin sürdürölmesi ve gelecek bölölmlerde üzerinde durulacak olan hususların dikkate alınması halinde herhangi bir geçiş süresi ya da istisna talebi olmadan bu fasıla uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

B) Müktesebata Uyum

Türkiye’nin, bilişim ve telekomünikasyon sektörlerindeki ortak problemlerinin başında, her seviyede eğitim, ar-ge, inovasyon, kalite önlemleri, teşvikler, üniversite-sanayi işbirliği gibi konular bulunmaktadır. Telekomünikasyon sektörü ile ilgili temel problemler ise özelleştirme, serbestleştirme, tam rekabeti sağlama, düzenlemeler ve bunlarla ilgili uygulamalardır. Rekabet, serbestleştirme, eğitim gibi genel başlıklarda ve hizmetler, sayısal imza, fikri mülkiyet hakları, evrensel hizmet, arabağılantı, yerel erişimin paylaşımına açılması gibi konularda belirli bir uyum sağlanmış olup uygulamada henüz eksiklikler vardır.

‘e-Dönüşüm Türkiye Projesi’, 2002 yılında açıklanan Bilgi Toplumu Acil Eylem Planı dahilinde, 2003 yılında 58. Hükümet tarafından başlatılmıştır. Projenin ana hedeflerinden biri bilişim ve iletişim teknolojilerinde Türkiye’yi AB standartlarına taşımaktır. Projenin amaçları eAvrupa Girişimi’nin hedefleri ile uyumlu bir şekilde hazırlanmıştır. 2007-2013 yılları için hazırlanan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda da geniş yer verilen Bilgi Toplumu Stratejisi’nin uygulanması ve hedeflerinin tutturulması büyük önem taşımaktadır.

Bu fasılla ilgili olarak Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan son İlerleme Raporu ve Katılım Ortaklığı Belgesi’nde belirtilen öncelikler ve değerlendirmeler dikkate alınmalıdır.

İlerleme Raporuna göre;

- Elektronik iletişim ve bilgi teknolojileri alanında bazı ilerlemeler görülmektedir. Türkiye’deki telekomünikasyon hizmetlerinde görülen gelişmenin arkasındaki itici güç olan cep telefonu piyasasıyla birlikte sektör genişlemeye devam etmiştir.
- Sabit şebeke rekabeti sınırlı olmayı sürdürmektedir ve piyasaya yeni girenlerin yerel telefon hizmeti sunmalarına izin verilmemektedir. Türkiye, spektrum frekans kullanımının yönetimi ve denetimi, önemli piyasa güç operatörü (SMP) ve fiyat tavanı düzenlemelerinin revizyonu, numara taşınabilirliği (henüz hayata geçirilmemiştir), SMP operatörleri için standart referans bağlantı tekliflerinin yayımı, sabit telefon hizmetleri (yerel aramalar dahil) için yeni lisanslar hazırlanması, mobil sanal operatör hizmetleri, geniş bant kablosuz erişim hizmetleri (Wimax) ve 3G hizmetlerine ilişkin yeni bazı yasal düzenlemeler yaparak müktesebat uyumunu sürdürmüştür.
- Yeni elektronik iletişim yasası AB’nin düzenleyici çerçevesiyle uyumu sağlamada temel oluşturacaktır. Evrensel hizmet yükümlülüklerinin AB Direktifine uygun olarak yürütülmesi, pazara girişe zarar veren ve operatörlerin ödemek zorunda bırakıldıkları yüksek iletişim vergilerine çözüm bulmak da dahil olmak üzere lisans verme rejimi ve düzenleyici birimin Hükümetten (muhtelif operatörlerde önemli bir hissedar olmayı sürdürmektedir) etkin bir biçimde bağımsız olması da eşit derecede önemli konulardır.
- İşitsel ve görsel medya politikası alanında müktesebata uyuma ilişkin hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Bağımsızlık konusu, daha önceki ilerleme raporlarında olduğu gibi, kamu hizmeti veren yayın organı TRT’nin ve RTÜK’ün yeterli miktarda finansmanı hususu da dahil olmak üzere endişe konusu olmayı sürdürmektedir. Özellikle, RTÜK’ün özel yayın organlarına uyguladığı bir dizi yaptırım bu kurumun bağımsızlığı konusunda soru işaretleri uyandırmaktadır. Yayıncılık sektörünün yönetimiyle ilgili olarak, RTÜK frekansları yeniden tahsis etmemiş ve geçici ruhsatları gözden geçirmemiştir. Kablolu yayınların ruhsatlandırılması ve yetkilendirilmesine ilişkin yeni düzenleme, kablo operatörlerine RTÜK tarafından uygun bulunmayan yabancı kaynaklı programları yayımlamama yükümlülüğü getirmektedir. Bu yükümlülük Sınırsız Televizyon Direktifiyle uyumlu değildir.
- Türkiye elektronik iletişim alanında, özellikle ikincil mevzuatla ilgili olarak bir miktar ilerleme kaydetmiştir. Bununla birlikte, AB’de uygulanan çerçeveye yalnızca kısmen uyumludur.
- Türkiye’nin işitsel ve görsel müktesebata uyum düzeyi sınırlıdır.
- “*Kültürel haklar*” bağlamında, Türkçe dışındaki dillerde yayın bağlamında, film ve müzik programları dışında yayınlara zaman kısıtlamaları uygulanmaktadır. Şarkılar dışında tüm yayınlara Türkçe altyazı konulması veya yayınların Türkçeye çevrilmesi zorunluluğu özellikle canlı yayınları teknik olarak zorlaştırmaktadır.

2008 Katılım Ortaklığı Belgesi'ne göre;

Kısa Vadeli Öncelikler:

- Mevcut AB Düzenleyici Çerçevesiyle uyumlu yeni bir Elektronik Haberleşme Kanununun kabul edilmesi.
- 2002 AB düzenleyici çerçevesi için anahtar “başlangıç koşullarının” kabul edilmesinin ve uygulanmasının tamamlanması.
- Görsel işitsel politika alanında, özellikle Sınır Tanımayan Televizyon direktifi ile ilgili, mevzuat uyumuna devam edilmesi.

Orta vadeli öncelikler:

- Elektronik haberleşme alanında müktesebatın iç hukuka aktarılmasına ve uygulanmasına devam edilmesi ve piyasaların tam serbestleşmeye hazırlanması..
- Görsel-işitsel konularda müktesebata uyumun artırılması ve düzenleyici otoritenin bağımsızlığının ve idari kapasitesinin güçlendirilmesi.

Özel sektör açısından öncelikli konular:

Avrupa Komisyonu, i2010 stratejisinde temel olarak üç politika önceliğini vurgulamaktadır. Bunlar; “AB bünyesinde bilgi toplumu ve medya hizmetleri için açık ve rekabetçi bir tek pazar oluşturulması”, “AB’nin bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili araştırmalara yaptığı yatırımın % 80 oranında artırılması” ve “Bilgi toplumu imkanlarına sahip olanlarla olmayanlar arasındaki uçurumun kapatılması” olarak sıralanmaktadır. Ortak Pazar oluşturulması için Avrupa Komisyonu çalışmalarını sürdürmekte, hem teknik hem de hukuki altyapıyı tamamlamaya çalışmaktadır. Ancak diğer iki madde özellikle Türkiye’nin önemle üzerinde durmasını gerektirmektedir. Ülkemizin rekabet üstünlüğünü artırması için bilgi ve iletişim teknolojilerine yatırımı artırması gerektiği yukarıda belirtilmiştir. Bilgi teknolojilerine erişimde Türkiye dahilindeki bölgeler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi, dezavantajlı grupların bu teknolojilere erişiminin artırılması için daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.

Bilişim ve telekomünikasyon sektörlerinde AB Müktesebatı’nın özünde, AB’nin rekabetçi ve bilgiye dayalı bir ekonomi olması bulunmaktadır. Piyasanın eşitlik ilkesi çerçevesinde düzenlenmesi, serbestiyet sağlanması, rekabetçi tek bir piyasanın oluşturulması, güçlü ve bağımsız bir düzenleyici otoritenin kuralları koyması ve uygulaması temel politikalardır. AB mevzuatının uygulanması sonucunda telekomünikasyon hizmetlerinin rekabetçi bir yapı içinde ucuz, kaliteli ve yaygın olarak sunulması ve hem sektörü hem de tüketiciyi koruyan bir yapıya sahip olması hedeflenmektedir. Eğitim, ar-ge ve inovasyon gibi temel politikaları destekleyici konular arasında ise, hayat boyu eğitim, ara insangücü eğitimi, üniversite eğitiminde iki seviyeli bir yapılanma, kalite denetimi, öğrenci ve öğretim elemanlarının serbest dolaşımı, ar-ge ve inovasyon işbirliklerinin yapılandırılması ve desteklenmesi bulunmaktadır.

Yaşanan ekonomik krizlerin yanı sıra telekomünikasyon pazarını serbestleştirecek ve rekabete açacak bir şekilde monopol yapıyı ortadan kaldırmakta ve özelleştirmede geç kalınması, aşırı vergilendirme, gecikmeli düzenlemeler ve uygulama eksiklikleri telekomünikasyon sektörünün başlıca sorunları arasında yer almaktadır.

AB müktesebatına uyum sağlamak için, sektörün tümünü düzenlemek amacıyla oluşturulan 5803 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’nda (bazı maddeleri Cumhurbaşkanı tarafından

TBMM'ye tekrar görülmek üzere gönderilmiştir) AB Yönergeleriyle uymayan maddeler bulunmaktadır. Bu uyumsuzluklar, ikincil mevzuatın da yanlış şekillenmesine sebep olacaktır.

Telekomünikasyon hizmetlerinden, özellikle GSM hizmetlerinden alınan yüksek vergilerin, kısa ve orta vadede AB ortalamaları seviyesine çekilmesi gereklidir. Sektörde, Katma Değer Vergisine ek olarak alınan Özel İletişim Vergisi (ÖİV), vergi yükünü artırdığı gibi mobil ve sabit iletişim hizmetlerine uygulanan farklı ÖİV oranları, benzer hizmetler arasında adil olmayan bir vergi yükü yaratmaktadır.

Dijital yayıncılıkta yaşanan teknolojik gelişmeler yayınların kişiye özelleşmesini sağlamakta ve bu nedenle tematik kanallarda hızlı bir çeşitlenme yaşanmaktadır. Bu konuda düzenleyici kuruluşların rekabet kurumları ile eşgüdüm çerçevesinde her türlü digital platformda (IPTV dahil) yeni TV kanallarının yayına başlama ve içerik yönetimi ile ilgili rol ve sorumluluklarını belirlenmesi gerekir. Tercihan kıt kaynak (frekans tahsisi gerektirmeyen) kullanımı söz konusu olmayan digital platformlarda yeni kanallar RTÜK iznine tabi olmazken içerik açısından RTÜK gözetimine tabi olmalıdır.

Sahiplik konusunda sektörel bazda ve yabancı girişimcilere getirilmiş kısıtlamalar görsel ve işitsel medya sektörünün değerini geliştirmesine engel olmaktadır. Bu durum; bir tüzel kişiliğin birden fazla lisans sahibi olması konusunda ismi aynı hissedarlara ait çok sayıda şirket ile lisansların yönetilmesine ve gerek özel sektör, gerekse kamu açısından katma değeri olmayan mekanizmaların kurulmasına ve dolayısı ile verimsizliğe yol açmaktadır. Oysa yapılacak düzenlemeler ile, bir çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi, mevcut kriterlerden taviz vermeden denetimler çok daha verimli olarak yapılabilecektir.

TV yayınlarında reklam sürelerinin uygulanmasında AB muktesabatına uyum sağlayıcı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Öncelikli konularda uyum sürecine ilişkin TÜSİAD görüşleri:

Türkiye'nin bilgi toplumuna geçiş sürecini tamamlaması gerekmektedir. Bilgi toplumuna geçişteki en önemli unsurlar ise teknoloji, yaratıcılık, kalite ve kalifiye iş gücünün olmasıdır. Ekonomide üretkenliğin artması teknoloji kullanımı, Ar-Ge, yaratıcılık, şirketler ile üniversiteler arasında işbirlikleri, kalite standartlarının kullanılması ve eğitilmiş, donanımlı işgücünün varlığı ile mümkün olabilir.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Lizbon Stratejisi doğrultusunda oluşturulan i2010 projesiyle koordineli olarak, DPT tarafından hazırlanmış eDönüşüm Türkiye projesinin ilkeleri; vatandaş, sosyal ve ekonomik fayda odaklı, bilgiye dayalı ve ilgili kurumların görüşlerini alarak ilerleyen olarak belirlenmiştir. Bu projede, 2010 yılı sonuna kadar, etkin kamu yönetimi, sosyal dönüşüm, girişimciliğin yaygınlaşması, kurumsal yapılanma ve yönetişimin değişmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı gibi hedeflere ulaşılması planlanmıştır. Bu ve benzeri politika ve strateji belgelerinin sahiplenilmesi ve uygulamaya geçirilmesinin bilgi toplumu alanında tam uyum gösterilmesinde önemli bir payı olacaktır.

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümünde sanayinin bilgi yoğun sanayiye dönüşmesi büyük önem taşımaktadır. Buradan hareketle Türkiye'nin de dahil olduğu Avrupa Birliği programlarına özellikle KOBİ'lerin aktif katılımı büyük bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin AB'nin Lizbon stratejisinde belirttiği, 2010 yılına kadar en rekabetçi ve en dinamik bilgiye dayalı ekonomi olma hedefine katkıda bulunabilmesi için, bilişim teknolojileri sektörü açısından önemli noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Firmalar bazında teknoloji kullanımı ve yaratıcılığın teşvik edilmesi.
2. Ar-Ge faaliyetlerinin ve Türkiye'den çıkan patent sayısının artması.
3. Araştırmacıların Ar-Ge faaliyetlerinden, AB fonlu projelerden gelir ederek teşvik edilmesi.
4. Yabancı yatırımın da önünü açacak olması bakımından fikri mülkiyet hakları kanunu gözden geçirilerek uygulamanın işlerlik kazanması.
5. Üniversite - sanayi işbirliğinin gelişmesi için –merkezi bir kurum olarak halihazırda çok fazla görev yüklenmiş durumda olan- TÜBİTAK dışında da araçların oluşmasına olanak verilmesi, gelir paylaşımı için mevcut döner sermaye mevzuatının değişmesi ve vergi yükünün hafifletilmesi.
6. Ulusal kalite standartlarının kullanımının teşvik edilmesi.
7. BİT sektöründe çok gerekli olan, ilköğretim 6-7-8. sınıflar ve lise eğitiminde matematik altyapısının güçlendirilmesi. Üniversite ve yüksekokul eğitiminde de eğitimin içeriğinin ve veriliş biçiminin piyasanın ihtiyaçları göz önünde bulundurarak düzenlenmesi.
8. BT insangücü sertifikasyonu sistemi yaratılması ve işletilmesi.

Telekomünikasyon sektörü açısından önemli noktalar şöyle sıralanabilir:

1. AB mevzuatının uygulanması ve telekomünikasyon hizmetlerinin rekabetçi bir yapı içinde ucuza, kaliteli ve yaygın olarak sunulması.
2. Telekomünikasyon Kurumu'nun yukarıdaki amaca yönelik olarak etkin ve kararlı çalışması.
3. Altyapı pazarına giriş önünde yasal engel olmaması, ilgili yetkilendirme prosedürlerinin açık ve net tarifi.
4. Perakende pazara yönelik düzenlemelerin asgari seviyede olması; yerel operatörün perakende fiyatlarının denetimi.
5. Taşıyıcı seçimi yöntemlerinin ücretlerinin Türk Telekom referans arabağlantı teklifinde açık biçimde yer alması ve söz konusu ücretlerin maliyet esasına göre belirlenmesi.
6. Türkiye'de genişbant penetrasyonunun düşük seviyesinin yerel ağa erişim düzenlemesinin önemini artırmasından hareketle, Türk Telekom'un toptan tarifeleri ve veri akış erişimi tarifeleri arasındaki marjların, alternatif işletmecilere rekabet imkanı tanıyacak seviyede olması.
8. Numara taşınabilirliğinin hayata geçirilmesi.
9. Telekomünikasyon hizmetlerinden, özellikle GSM hizmetlerinden alınan yüksek vergilerin, kısa ve orta vadede AB ortalamaları seviyesine çekilmesi.
10. Telekomünikasyon Kurumu ile Rekabet Kurumu arasındaki görev paylaşımının, piyasada iktisadi etkinliğin sağlanması amacıyla yönelik olarak, 'kontrol ve denge' (check and balance) ilişkisi çerçevesinde sağlıklı bir zeminde yürümesi.
11. Sektörü düzenleyecek Elektronik Haberleşme Kanunu'nun, AB Yönergeleriyle uyumlu olması.

C) Müktesebatı Uygulama Kapasitesi

Telekomünikasyon Kurumu'nun idari kapasitesinin, personelin eğitim ve uzmanlık seviyesinin geliştirilmesi çalışmaları devam etmelidir.